

Una vida a la perifèria

Text > ALBA CARMONA

Una vida convertida en una cursa d'obstacles, que arrenca en un Empordà que comença a recuperar-se dels estralls de la fil·loxa i s'allarga fins a les darreres dècades del segle xx, centra *La Modesta*, la novel·la que Rosa Maria Moret (Rabós d'Empordà, 1970) ha dedicat a Modesta Palé i Gallart, una veïna centenària de Rabós d'Empordà. Figura singular, una d'aquelles persones que viuen a la perifèria de la societat, en solitari, però que formen part del paisatge quotidià dels pobles, va viure una vida de novel·la, entre 1891 i 1991, marcada per alguns dels grans esdeveniments de la història més recent, com ara les guerres que primer van assolir Espanya i després el continent europeu, però també pel trastorn mental i l'arquetip del personatge estrany, el de la vella que no es fa amb ningú i que sobreviu com una mala herba.

Editat per Brau Edicions, *La Modesta* repassa els cent anys de la vida d'una dona inquieta que va trampejar en un món d'homes i que ja de petita va destacar per un caràcter inquiet i geniüt, difícil de governar. Docent, articulista en diversos mitjans, activista cultural i exalcaldessa de Rabós, Moret posa el focus en una dona que, com moltes de la seva generació, estava condemnada

a passar desapercebuda. De caràcter esquerp i amb pocs tractes amb la gent del poble, Palé era, però, una persona treballadora i amb bon cor a qui l'autorescatalà rescata de l'oblit.

Moret, actualment directora i mestra a l'escola pública El Far d'Empordà, novel·la fins a la seva mort per un càncer a l'ull esquerre la història real de la petita de Can Rebeca, un lloc que de seguida se li fa petit. N'intenta sortir servint a Portbou, però primer la mort del seu pare i posteriorment la de la seva germana Teresa l'obliguen a tornar a casa per cuidar la mare i recloure's de nou en un lloc que creu que no li pot oferir res.

En surt per fer feinetes als pobles veïns, com Espolla, cosa que propicia que conegui l'home amb qui s'acabarà casant i formant una família, l'hereu de Transports Vinyet. Tot i els prejudicis, la Modesta es posa al capdavant de les tartanes del negoci familiar i, fins i tot, fa de passadora durant la retirada. La mort del marit, primer, i després del fill, li trastoquen del tot la vida i acaba a l'Europa ferida pel nazisme, un cúmul de circumstàncies que desemboquen en un trastorn mental, perquè sentia veus a dins el cap.

La biografia de Modesta Palé, que transcorre entre l'Empordà i l'altra

MORET, ROSA MARIA. *La Modesta*. Figueres: Brau Edicions, 2022. 200 p.

banda de la frontera, es trenca amb els fets que han anat configurant el país i el continent tal com és ara, com els anys d'esplendor de Portbou gràcies a l'estació de tren, la Guerra Civil o els camps de concentració de la Segona Guerra Mundial.

Amb un llenguatge molt lligat a la terra, com el que parlava la mateixa protagonista, *La Modesta* posa el seu gra de sorra perquè la història d'aquesta dona, com ha passat abans amb moltes altres, no desaparegui del tot.

La ficció, la vida i el senyor Clauss

Text > MERCÈ SAURINA

Ja va dir Lobo Antunes que la literatura era la vida fermentada per la imaginació. En el cas de la novel·la *El malaventurat senyor Clauss*, de Marta Pasqual, aquesta afirmació es fa certa, no en el sentit autobiogràfic que potser apuntava Antunes, però sí en el de novel·lar, com han fet tants escriptors, uns fets o una vida sencera a partir dels documents reals que ens ha deixat el pas del temps. Així, doncs, aquesta obra descabdella una mica la història de la família Clauss, establerta a Huelva, i especialment la del fill gran, en Ludwig, que acaba reclòs al

balneari Soler de Caldes de Malavella amb tot de compatriotes que havien estat al servei de l'Alemanya nazi.

És una obra en què la veu narrativa i l'autor es confonen, o potser seria més encertat dir que, simplement, es fonen. A la primera part, més semblant a un pròleg llarg que a una primera part de novel·la en el sentit més convencional, se'ns desgranen les diferents llavors de la gestació del relat en una mena de magma volgudament —o així ho hem de suposar— difús (les circumstàncies personals de l'autora, un cadàver [un parany per als espies nazis] a les

costes de Huelva l'any 1943, la recerca documental i altres fets puntuals i dispersos que no forçosament es desenvoluparan a la segona part). Val a dir que l'autora insisteix contínuament que aquesta obra no és una novel·la fins que a la pàgina noranta-dos ho reconeix plenament: «La novel·la que ara ja sabia que no era una novel·la». Aquest fet, tanmateix, no li treu valor ni interès. A parer meu, malgrat el que ha afirmat l'autora-narradora, sí que a la part final de llibre el lector es pot sentir immers en aquest gènere pròpiament dit.

La restitució de Llucieta Canyà

Text > GEMMA BUSQUETS ROS

A tota dona escriptora sempre se l'etiqueta. Hi ha una necessitat de definir-la com si calgués encaixonar-la. Tancadeta a la seva cambra pròpia. És el cas de Llucieta Canyà, que sempre ha estat associada als termes de «catalanista conservadora catòlica» i «feminista tèbia» que la mantenen desterrada de l'elit intel·lectual; la del seu temps i la d'ara, que s'ha deixat portar per prejudicis i estretor de mires. Fins i tot l'ús del diminutiu del nom propi deixa de tenir la seva acceptió, amical i familiar, i contribueix despectivament a construir-ne una imatge esbiaixada: la d'una noia eixerida, de les que es fan notar, inquieta, «una oreneta xerrant de taula en taula» a la biblioteca de l'Ateneu Barcelonès, tot i tenir seient reservat davant de Pompeu Fabra, segons la definia Sagarra. «Llucieta», el malnom que s'ha donat sempre a les modistes que tenen santa Llúcia de patrona, no és adequat per a una escriptora seriosa, en tot cas una senyora lletraferida que el 1934 va escriure una guia moral i pràctica, que ara hauríem de buscar a les prestatgeries d'autoajuda, amb consells a les noietes per mantenir el virtuosisme, a les casades, la fidelitat del marit, i tot plegat sense renunciar a aquell espai públic, l'escletxa que es va

obrir amb la República. *L'etern femení* va ser un *best-seller* dels anys trenta. Llucieta Canyà escrivia articles sobre feminisme a *La Veu de Catalunya* des de l'òptica d'una dona molt moderna, decidida, avançada al seu temps, però també tenint en compte la situació i les limitacions de la majoria de les dones d'aquell temps. No era una revolucionària, però sí una pionera. Escrivia a la premsa republicana al mateix temps que Anna Murià, Mercè Rodoreda, Irene Polo o Rosa Maria Arquimbau. Com que ideològicament se situava a l'altra banda, a diferència de les seves contemporànies, no se la cita amb tanta assiduitat ni és un nom al qual recórrer quan es reivindiquen les escriptores dels anys trenta.

A Llucieta Canyà se l'ha llegida poc i malament. Això creu Xavier Cortadellas, que fa anys que treballa per restituir-ne la figura. Des de l'Associació Indilletes n'ha reivindicat el valor literari. El 2019, amb la creació d'un premi de crítica literària que en fa el nom, i el 2022 amb la publicació d'un llibre, imprescindible, per treure Llucieta Canyà del carrer estret on se l'ha entaforada. A *Llucieta Canyà, l'etern oblit: Una escriptora en un món d'homes* destaca l'estudi exhaustiu de la professora de la Universitat Autònoma

Amb un llenguatge àgil, Pasqual reconstrueix els dos anys que Ludwig Clauss va passar a Caldes durant la primera dècada del franquisme. Els espais i els personatges són reals i propers. És veritat que, segurament per la voluntat d'incloure molta informació en aquest relat (que fou finalista al Premi de Novel·la Curta Just Manuel Casero), potser en algun moment el lector queda saturat d'alemanys amunt i avall que simplement il·lustren uns petits instants de l'estada gironina del senyor Clauss i, fins i tot, de manera puntual apareix capgirat el nom d'algun personatge absolutament secundari i fugisser.

El malaventurat senyor Clauss és un text per als amants de la novel·la històrica i, en el fons, un homenatge als caldens (no els pot deixar indiferents de cap manera), ja que al darrere d'aquestes cent noranta-sis pàgines (no seria una novel·la curta, doncs) hi ha moltes hores de recerca, sigui comprovant documents o escoltant la veu dels testimonis vius, de curiositat i, sobretot, de fascinació per un episodi que va ser important i que molts lectors desconeixen. Marta Pasqual persisteix fins al final amb una voluntat ferma de deixar-ne constància, fidel a la història i a la veritat.

CANYÀ, Llucieta (*et al.*).
Llucieta Canyà, l'etern oblit.
La Bisbal d'Empordà: Associació Indilletes, 2022. 296 p.

de Barcelona, Neus Real; l'aportació pòstuma de l'escriptor i crític Vicenç Pagès, que dissectiona el valor literari de Llucieta Canyà, i l'anàlisi del feminisme que fa Maria Àngels Cabré. Se n'hi inclouen alguns inèdits, com els dotze poemes «Siluetes femenines», que fan més valuós aquest rescat d'una autora menystinguda, així com algunes fotos del fons familiar i les partitures, musicades per Emili Saló, de tres poemes inèdits més.

Recorda Cortadellas, en l'article introductor, que es vol reivindicar una bona escriptora de dretes que, com Josep Pla, va veure el seu món, el del catalanisme conservador, desaparèixer amb la Guerra Civil i el franquisme. La memòria té biaix ideològic. I en el cas de les dones que van maldar per ser escriptores i ser-ne considerades amb totes les lletres, el pecat és etern.

PASQUAL, Marta.
El malaventurat senyor Clauss.
Barcelona: Empúries, 2022.
200 p.